Germana de Foix, la misteriosa segona esposa de Ferran el Catòlic

Autor: Marc Pons
Data de publicació: 12-04-2024

Va ser un personatge que va defensar la seva privilegiada posició amb tots els recursos al seu abast.

València, 15 de març de 1506. Fa 517 anys. Ferran II de Catalunya i Aragó, de 54 anys i vidu d'Isabel de Castella i Lleó, i Germana de Foix, soltera, 18 anys i neboda del rei Lluís XII de França, es casaven a la catedral. Ferran, que havia perdut prematurament el seu únic fill mascle legítim (Joan, 1497) i que havia estat apartat del tron de Toledo en benefici de la seva filla Joana i del seu gendre Felip ("Viejo catalanote, vuélvete a tu nación", 1504), es casava, de nou, amb l'objectiu d'engendrar descendència. Tot apunta que el propòsit de Ferran era restaurar la figura del difunt Joan; i situar, de nou, el patrònim Trastàmara al cim del seu ambiciós projecte polític hispànic. Però veient el que va passar posteriorment... podem assegurar que aquest era el veritable propòsit de Ferran el Catòlic?

Quin era el paper de Ferran vidu?
Els Reis Catòlics no van unir res. El seu matrimoni va donar com a resultat la creació d'un edifici polític anomenat Monarquia Hispànica (i no Espanya) i format per diversos estats independents. I això, que la historiografia nacionalista espanyola ha negat obstinadament, queda manifestament palès —entre altres coses— a partir de la defunció d'Isabel I, reina de Castella i Lleó (26 de novembre de 1504). El vidu Ferran va intentar que les corts castellanolleoneses l'elevessin de la categoria de rei consort a la de rei titular. No era una tasca fàcil, però comptava amb el precedent del seu pare Joan II de Catalunya i Aragó, que en enviudar de Blanca, reina de Navarra (1441), s'havia assegut —en solitari— al tron de Pamplona (amb les seves armes retronant a les fronteres del regne) en perjudici del seu propi primogènit, Carles de Viana.

La renúncia de Ferran
Però Ferran mai havia tingut suports importants a Toledo. El seu perfil (és el gran polític de la seva època) i els seus consellers (els catalans i valencians que l'acompanyen arreu) causaven terror entre l'alta noblesa castellanolleonesa; que es mirava aquell conjunt de personatges com la pitjor amenaça als seus interessos de classe. I això va quedar palès en el moment que Isabel va morir i Ferran va fer diversos moviments per ocupar el tron en solitari. Les corts

castellanolleoneses (alta i baixa noblesa, jerarquies eclesiàstiques) el van despatxar amb un “Viejo catalanote, vuélvete a tu nación” que passaria a la història. Ferran, conscient de la seva feblesa, va signar la Concòrdia de Villafáfila (27 de juny de 1506): renunciava al seu objectiu en favor de la seva filla Joana i del seu gendre Felip; però es mirava el tron de reüll mentre es retirava astutament.

El Tractat de Blois

La historiografia nacionalista espanyola ha explicat la renúncia de Ferran com un acte de magnanimitat: no volia sumir Castella i Lleó en una sagnant guerra civil. Però el cert és que Ferran no tenia la necessitat de lliurar-se a un conflicte militar. Hauria estat amb la participació de la Corona catalanoaragonesa i amb el risc de convertir aquell conflicte en una guerra continental. En canvi, Ferran va traçar una estratègia que exigia maniobrar amb tranquil·litat i amb la despesa mínima de recursos militars (la Corona catalanoaragonesa estava immersa en la Guerra d’Itàlia). I sis mesos abans de la renúncia de Villafáfila, havia signat el Tractat de Blois (12 d’octubre de 1505) que li assegurava la no-ingerència francesa i a Lluís XII de França li permetia situar la seva neboda (i els seus interessos polítics) en la cort de Barcelona.

Què pretenia Ferran amb Germana?

Quan Ferran es va casar amb Germana ja era un home d’edat avançada per l’època. I això es va posar en relleu a l’hora d’engendrar descendència. Ferran i Germana només van tenir un fill, Joan, que només va viure unes hores (3 de maig de 1509). No obstant això, aquell moviment posa de manifest l’objectiu de Ferran: separar la Corona catalanoaragonesa del conglomerat hispànic i convertir el petit Joan en el seu relleu. Des que havia mort Joan (l’hereu que havia engendrat amb Isabel, 1497), havia perdut l’esperança de veure la culminació del projecte hispànic en la persona d’un Trastàmara. Ferran no podia preveure el gènere de la descendència dels seus nets (els fills de Joana i Felip); ni aventurar una nova unió dinàstica a dues o tres generacions vista. Però sí que podia impedir que un Habsburg acabés ocupant el tron de Barcelona.

La vídua Germana

Germana es va passejar per les diferents corts hispàniques amb una frivolitat extrema, que contrastava amb el clima auster que havien imposat els Reis Catòlics. No va engendrar més descendència i el 1516 va enterrar el marit i el projecte polític. Després, amb l’arribada de Carles de Gant (1518), va mantenir una tòrrida relació amb el seu “net” (només els separaven dotze anys), i amb l’escàndol a punt de neu, el “net” la va casar amb Joan de Brandenburg i la va nomenar virreina de València. Va ser en aquesta missió que va donar l’autèntica mesura de la seva personalitat: va reprimir la Revolució popular de la Germania amb una brutalitat esfereïdora. Va signar més de vuit mil sentències de mort. I va ser, també, la introductora del castellà i la inductora del seu ús entre l’aristocràcia latifundista valenciana que havia derrotat la Germania.

Marc Pons

Podeu llegir l'article original a través del següent enllaç:
https://www.elnacional.cat/ca/cultura/germana-foix-misteriosa-segona-esposa-ferran-catolic_1076403_102.html